

Vijftig tinten grijs: beleggen in wapens en defensie

Kwartaalrapportage Duurzaam Beleggen | Tweede Kwartaal 2024

Introductie

All is fair in love and war?

Dennis van der Putten

Chief Sustainability Officer

Uit onderzoek blijkt: hoe verder iets fysiek van je vandaan gebeurt, hoe minder het met je doet. Al jarenlang woeden er oorlogen in verder gelegen delen van de wereld. Ze halen zelden het nieuws en ze zijn niet vaak onderwerp van het gesprek bij de koffieautomaat. Dat veranderde totaal op 24 februari 2022 toen Rusland Oekraïne binnenviel voor een 'speciale operatie'. Ineens was een oorlog dichterbij dan ooit.

Hetzelfde geldt voor de visie van beleggers op wapens. Vijf jaar geleden was het ondenkbaar dat er werd geïnvesteerd in controversiële wapens. Voor in Nederland gevestigde financiële ondernemingen is het zelfs verboden om te investeren in ondernemingen die clustermunitie, of cruciale onderdelen daarvan produceren, verkopen of distribueren. En ook conventionele wapens waren onderwerp van discussie. Is het ethisch om te investeren in het bijdragen aan het verwonden of doden van mensen? Een haast retorische vraag leek het.

Maar wat doe je als 'ze' aan je eigen landsgrenzen staan of erger nog: over je (lands)grens heen gaan? Wat is er dan geoorloofd? We hebben met elkaar internationale afspraken gemaakt over wat is toegestaan en wat niet. Deze afspraken zijn gebroken, maar niet alleen door Rusland. Amerikaanse steun aan Oekraïne bestond onder meer uit clustermunitie, nodig om de Russische tanks te stoppen. Alle drie de landen die hierbij betrokken waren hebben overigens het betreffende verdrag [Convention on Cluster Munition, 2008] niet ondertekend. Daarnaast verzekerde de Amerikaanse overheid dat het moderne clustermunitie betreft, waarbij er relatief weinig onontpofte explosieven blijven liggen.

Een duivels dilemma voor duurzame beleggers. Is jezelf verdedigen een recht en zelfs een grondwettelijke plicht van een overheid (beschermen van burgers) en daarom het 'sociale' aspect van ESG? Of moet je ver weg blijven van alles wat schadelijk is voor het welzijn van mensen?

Inhoudsgave

<u>Nieuws en trends: ontwikkelingen in het tweede kwartaal</u>	3
<u>Thema onder de loep: "vijftig tinten grijs"</u>	4
<u>Beleggen met impact: beleggen in impactobligaties</u>	7
<u>Stewardship in de praktijk: statistieken en casestudies</u>	8
<u>Beleggingsuniversum: nieuwe in- en uitsluitingen</u>	12
<u>Doelstellingen: voortgang</u>	13

Nieuws en trends

Ontwikkelingen in het tweede kwartaal

In dit overzicht beschrijven we de laatste nieuwsfeiten en ontwikkelingen op het gebied van duurzaam beleggen.

EU-landen stemmen in met natuurherstelwet

In juni stemde de meerderheid van de Europese Raad in met de Europese verordening inzake natuurherstel. Het Europees Parlement had al eerder gestemd over deze nieuwe verordening, maar met verschillende lidstaten die tegen stemden, werd gevreesd dat de verordening niet de vereiste meerderheid van de Europese milieuministers zou behalen.

De verordening heeft tot doel maatregelen te nemen om ten minste 30% van de aangetaste ecosystemen in Europa tegen 2030 te herstellen, in lijn met het Global Biodiversity Framework. In 2050 zou 90% van de aangetaste natuurgebieden een herstelplan moeten hebben. Dit is de eerste keer dat een verordening wordt aangenomen die niet alleen natuur behoudt, maar zich vooral richt op herstel. Betere kwaliteit van natuur kan grote voordelen hebben voor Europese burgers. Het leidt tot schoner water en schonere lucht en maakt landen veerkrachtiger tegen klimaatextremen. Herstel van biodiversiteit is ook noodzakelijk voor de landbouwsector, die afhankelijk is van gezonde bodems en goed functionerende ecosystemen.

De verordening stuitte eerder dit jaar op hevige weerstand, vooral van boeren. Zij vrezen dat strengere natuurregels hun bedrijf bedreigen. Het blijft onzeker of het Europese hof alsnog een einde zal maken aan de verordening, aangezien de Oostenrijkse premier beweert dat de Oostenrijkse Minister van Milieu niet de bevoegdheid had om vóór de verordening te stemmen.

WHO-studie over niet-overdraagbare ziekten

In juni 2024 publiceerde de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) haar rapport "Commercial Determinants of Non-communicable Diseases in the WHO European Region", waarin activiteiten en trends van de commerciële en private sector worden belicht die de gezondheid van de

Maureen Luijk
Sustainable Finance Regulation
Expert

Arjan Ruijs
Head of Sustainability Policy &
Methodology

bevolking beïnvloeden. Volgens het rapport zijn niet-overdraagbare ziekten (non-communicable diseases – NCD's) verantwoordelijk voor 90% van de sterfgevallen in de WHO Europese regio, waarvan bijna twee derde van deze sterfgevallen direct kan worden toegeschreven aan te voorkomen risicofactoren. Slechts vier grote commerciële producten, namelijk alcohol, tabak, ultra-bewerkte voedingsmiddelen en fossiele brandstoffen, evenals beroepspraktijken die blootstelling aan schadelijke stoffen en verwondingen met zich meebrengen, zijn samen verantwoordelijk voor 2,7 miljoen sterfgevallen per jaar (bijna 25% van alle sterfgevallen gemiddeld), ofwel bijna 7.500 sterfgevallen per dag in de Europese regio.

Geen enkel Europees land zal naar verwachting de duurzame ontwikkelingsdoelen van de VN halen om de stijging van obesitas te stoppen of het roken onder mensen van 15 jaar en ouder met 30% te verminderen tegen 2025. Volgens de WHO zijn commerciële partijen, met hun gemeenschappelijke bedrijfsstrategieën die schadelijk zijn voor de publieke en planetaire gezondheid, grotendeels in staat de kosten van de schade die ze veroorzaken te externaliseren, wat verdere schade stimuleert: een systeemprobleem. Dit moet dringend worden aangepakt om de gezondheid op lange termijn te verbeteren.

Thema onder de loep

Vijftig tinten grijs: beleggen in wapens en defensie

‘Geopolitieke spanningen spekken Nederlandse defensie-industrie’, berichtte de NOS op 28 mei 2024. Veel institutionele beleggers sloten wapenfabrikanten doorgaans uit in hun duurzaamheidsbeleid. Is dat veranderd sinds het moment dat agressor Rusland Oekraïne binnenviel begin 2022? Beleggen in wapens en/of de defensiesector is altijd al een gevoelig onderwerp geweest. En het roept morele vragen en emoties op. In dit artikel lichten we de dilemma’s in het denkproces toe. Moeten institutionele beleggers wel of niet beleggen in wapens en/of defensie? En gaat defensie onder de S van ESG vallen?

Beleggen in wapens en/of defensie is voor veel beleggers controversieel. Natuurlijk zijn beleggingen in controversiële wapens of munitie uit den boze. Wapens of munitie die een disproportionele en willekeurige impact hebben op de burgerbevolking: nucleaire wapens, anti-persoonsmijnen, biologische wapens, chemische wapens, clustermunitie en wit fosfor wapens. Het produceren, verkopen of distribueren daarvan is in Nederland sinds 2013 bij wet verboden. Voor in Nederland gevestigde financiële ondernemingen is het sinds 2013 verboden om te investeren in ondernemingen die clustermunitie, of cruciale onderdelen daarvan produceren, verkopen of distribueren.

Tot zover de controversiële wapens. Blijven over: conventionele wapens. En hier beginnen de dilemma’s.

Toepassing van het ‘dual use’-criterium

Daarom allereerst enkele definities. De meeste bedrijven houden zich niet alleen maar bezig met de productie van wapens of munitie. Veelal zijn het grote ‘dual use’-bedrijven die zowel civiele als militaire producten maken. Cruciaal hier is de vraag of toepassing op verschillende manieren mogelijk is. Is de toepassing van een product, dienst of technologie gekoppeld aan een controversieel product? Het ‘klassieke’ voorbeeld daarvan is General Electric, de reus op het gebied van elektriciteitsopwekking, vliegtuigmotoren en medische apparatuur en waar 3–5%

Dennis van der Putten
Chief Sustainability Officer

van de omzet voortkomt uit producten met militaire toepassingen.

Als institutionele belegger dien je jezelf de vraag te stellen: wat doe ik met bedrijven die zowel conventionele wapens als controversiële wapens maken? Wat doe ik met bedrijven die software leveren als defensiemiddel? Of bedrijven die zelf geen wapens produceren maar wel (essentiële) onderdelen maken?

Goed of fout: beleggen in wapens en/of defensie?

Dat brengt ons bij de centrale vragen van dit artikel: is het goed of fout om te beleggen in wapens en/of defensie? En dienen institutionele beleggers bij te dragen aan het versterken van de nationale veiligheid door te investeren in wapens en/of de defensiesector?

Sinds de start van de oorlog in Oekraïne roepen kabinet en Tweede Kamer in Nederland de pensioenfondsen op meer te investeren in wapens. Zij zijn volgens demissionair minister Ollongren hard nodig om de productiecapaciteit van defensie te verhogen. Het statement is zelfs: ‘je bent onderdeel van de oplossing of van het probleem’. In de beleggingen van pensioenfondsen in wapenfabrikanten is echter nauwelijks een toename te zien, bleek uit onderzoek van Business News Radio in februari 2024. Hiermee negeren de Nederlandse pensioenfondsen de wens van de landelijke politiek.

De Russische invasie in Oekraïne heeft wel een directe impact gehad op het defensiebudget in veel landen. De wereldwijde militaire uitgaven bereikten in 2023 voor het negende jaar op rij een nieuw record. Het Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) rapporteerde over dat jaar een stijging van de uitgaven met 6,8%, tot meer dan 2.290 miljard euro. In Europa stegen de defensie-uitgaven in 2022 met 13%.

(artikel loopt door op de volgende pagina)

Thema onder de loep

Vijftig tinten grijs: beleggen in wapens en defensie

Overheid grootste klant van defensie

Het onderzoek van SIPRI wijst uit dat de totale omzet van de NLDTIB-bedrijven die gerelateerd is aan defensie- en veiligheid in Nederland sterk is gestegen: van € 4,7 miljard in 2021 naar € 7,7 miljard in 2023, een stijging van 62%. Ook neemt het aandeel defensie- en veiligheidsgerelateerde omzet in de totale omzet van bedrijven eveneens toe.

De NLDTIB is de 'Dutch Defence and Security related Technological Industrial Base'. De sector is kennisintensief en daarmee van belang voor de Nederlandse economie.

Er zijn producenten van defensiematerieel, scheepswerven waar naast civiele vaartuigen ook onderzeeërs en marineschepen worden gebouwd, vliegtuigbouwers die ook wapens produceren en producenten van ruimtevaarttechnologie met militaire toepassingen. Eveneens zijn er duizenden toeleveranciers in de keten die gespecialiseerde onderdelen voor grote wapenbedrijven maken, maar ook niet-militaire producten. Bij een Nederlands bedrijf als TNO wordt veel militair onderzoek gedaan. Maar er zijn ook aanbieders van cyberbeveiliging die overheden, bedrijven, publieke organisaties en burgers beschermen tegen aanvallen van criminele groepen en landen zoals Rusland, Noord-Korea en Iran. Veelal is de Nederlandse krijgsmacht (de overheid) de grootste klant van deze bedrijven.

Uitsluiting

Tot zover de producenten. Verderop in de waardeketen vinden we Amerikaanse supermarktketen Walmart die jarenlang handwapens en munitie voor militaire aanvalswapens heeft verkocht. Na diverse 'school shootings' in de Verenigde Staten, was dit voor Nederlandse beleggers reden om producenten en verkopers van handwapens uit te sluiten. Overigens stapte een aantal andere Nederlandse beleggers in 2013 al uit Walmart, omdat zij de arbeidsomstandigheden te slecht vonden en het Walmart-bestuur niet openstond voor een dialoog met de aandeelhouders.

Beleggen in autonome drones...?

Daarmee komen we op het toepassen van de uitsluitingsbenadering binnen het ESG-beleid. Elke institutionele belegger hanteert vanzelfsprekend eigen ESG-criteria. Maar hoe zit het met beleggen in nieuwe aanbieders van cybersecurityoplossingen nu DDoS-aanvallen, ransomware aanvallen en datadiefstal een serieus en reëel gevaar vormen? En wat te denken van autonome, bewapende drones? Autonome wapens beslissen zonder tussenkomst van een mens over leven of dood. Deze drones worden niet gezien als verboden wapens, maar in een gewapend conflict moet de inzet van deze wapens wel voldoen aan alle eisen (discriminatie en proportionaliteit) die het internationaal recht stelt.

Het kabinet Rutte II schreef in een Kamerbrief in 2016 dat autonome offensieve wapens een onderdeel zijn van een 'blijvend technologisch hoogwaardige Nederlandse krijgsmacht'. Met andere woorden: defensiebedrijven investeren vaak veel in R&D om geavanceerde technologie en producten te creëren. Met deze focus op innovatie kunnen deze technologische voordelen ook voor civiele doeleinden worden gebruikt. Dat klinkt logisch, omdat de overheid het geweldsmonopolie heeft (het zgn. zwaardrecht); één van de fundamenteën van de democratische rechtsstaat. Het leger, de politie, rechter en openbaar ministerie mogen vormen van geweld toepassen ter handhaving van wet- en regelgeving. Bovendien hebben de NAVO-bondgenoten afgesproken zich te verbinden aan de zogenoemde NAVO-norm van 2% van het BNP (Bruto Nationaal Product) die nodig zou zijn om het NAVO-verdragsgebied te kunnen verdedigen.

Komen 'war bonds' terug in 2024?

Overheden kunnen overigens zelf ook staatsobligaties ('defense bonds') uitgeven waar pensioenfondsen en andere institutionele beleggers in kunnen beleggen. Een van de eerste oorlogsobligaties ('war bonds') werden door de Verenigde Staten uitgegeven tijdens de Oorlog van 1812. Dit leverde het Congres het destijds reusachtige bedrag van 11 miljoen dollar op waarmee de oorlog werd gefinancierd.

(artikel loopt door op de volgende pagina)

Thema onder de loep

Vijftig tinten grijs: beleggen in wapens en defensie

Fast forward naar 2024. In een diplomatieke brief van de Franse regering (14 maart 2024) aan verschillende ministeries van Buitenlandse Zaken in Europa stelde Frankrijk dat “the EU must make up for decades of under-investment in its defense and its defense industry. ... here are several avenues worth exploring, individually or combined to each other.” Een van de suggesties in de brief was om ‘war bonds’ in te stellen; iets waar Duitsland, Nederland en de Scandinavische landen op tegen waren.

Wat is wijsheid voor institutionele beleggers?

Wat dienen institutionele beleggers te doen? Zijn zij liever vredesduif of kiezen zij voor Realpolitik? Wanneer de geopolitieke spanningen toenemen kan beleggen in defensieaandelen financieel zeer aantrekkelijk zijn. Maar net als alle andere beleggingen van beleggers moeten ook deze investeringen aan bepaalde voorwaarden voldoen. Sommige beleggers voeren hun ESG-beleid op als reden om niet méér te beleggen in defensie. Ten onrechte, stelde admiraal Rob Bauer, de hoogste militair van de NAVO, begin maart 2024. Hij verwacht dan ook dat defensie onder de S (Social) van ESG gaat vallen.

“Als er maar niet geleverd wordt aan regimes die mensenrechten schenden” is een veelgehoorde angst bij beleggers. En dat terwijl negen van de tien grootste Nederlandse pensioenfondsen beleggen in wapenfabrikanten die systemen leveren aan landen die de mensenrechten schenden. Aldus een onderzoek van de Eerlijke Pensioenwijzer van vredesorganisatie PAX naar beleggingen van pensioenfondsen in 2019. Meer geactualiseerde gegevens zijn niet bekend. Daarmee stelde PAX dat er toch pensioengeld terechtkomt bij wapenbedrijven die de gevechtsvliegtuigen van Saudi-Arabië in de lucht houden, aldus het PAX-onderzoek; ‘vliegtuigen die worden ingezet bij bombardementen die in Jemen veel burgerslachtoffers maken.’ Dit pleit voor de uitgifte van door de overheid uitgegeven ‘defensieobligaties’, waarbij de obligatiehouders garanties hebben dat hun belegging niet voor dergelijke doeleinden wordt gebruikt.

Conclusie

Oorlogen en gewapende conflicten zullen altijd bestaan, waarbij wapens worden gebruikt als aanvals- of als verdedigingsmiddel. Een institutionele belegger kan ervoor kiezen om hier direct of indirect deel van uit te maken. Voorstanders zullen zeggen dat wapens dienen voor de verdediging van vrijheid en democratie. Tegenstanders zien wapens als een bedreiging voor vrede en stabiliteit. Hoe meer wapens, hoe groter het risico dat een conflict escaleert. Toch stelt vredesorganisatie PAX dat er voor de nationale defensie geïnvesteerd mag worden in wapenfabrieken. Cardano is namens VGZ regelmatig met PAX in gesprek over dit belangrijke en veelzijdige onderwerp en brengt verslag uit over deze doorlopende discussies. Vooralsnog zien we de complexiteit van het vraagstuk in de volle breedte en erkennen de vele invalshoeken en de diversiteit aan ‘shades of grey’ ervan.

Beleggen met impact

Impactobligaties

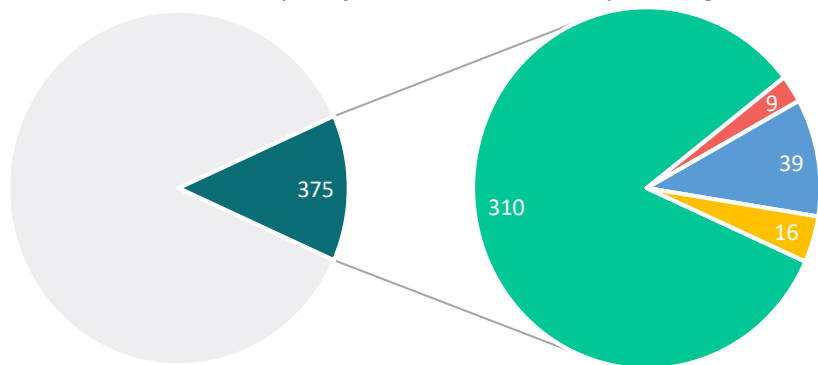
Impactobligaties passen bij de ambitie zo breed mogelijk bij te dragen aan de financiering van duurzame activiteiten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende categorieën van impactobligaties¹, waarbij wordt aangesloten bij internationale standaarden zoals de *Green Bond Principles*:

- Groen
- Sociaal
- Duurzaam
- Sustainability-linked²

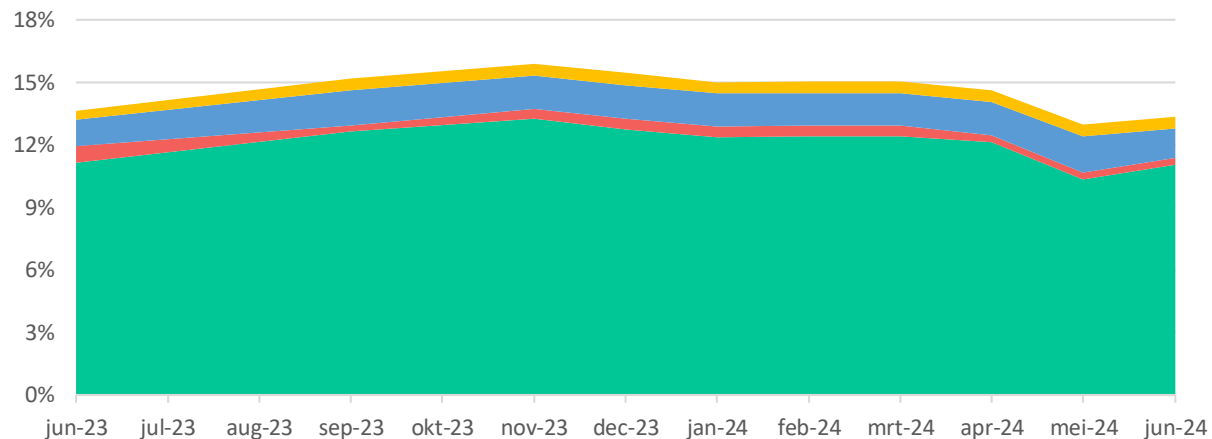
Per het einde van het tweede kwartaal van 2024 is er € 375 miljoen belegd in impactobligaties. Daarmee is 13,2% van de vastrentende portefeuille³ in impactobligaties belegd.

Omvang impactobligaties per categorie (€ mln.)

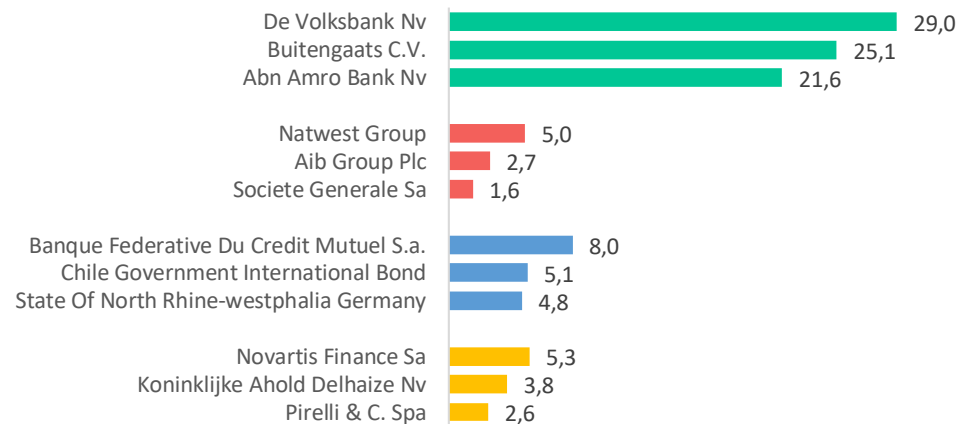
Totaal vastrentende portefeuille³ Impactobligaties

Ontwikkeling impactobligaties op totaal vastrentende portefeuille³ (%)

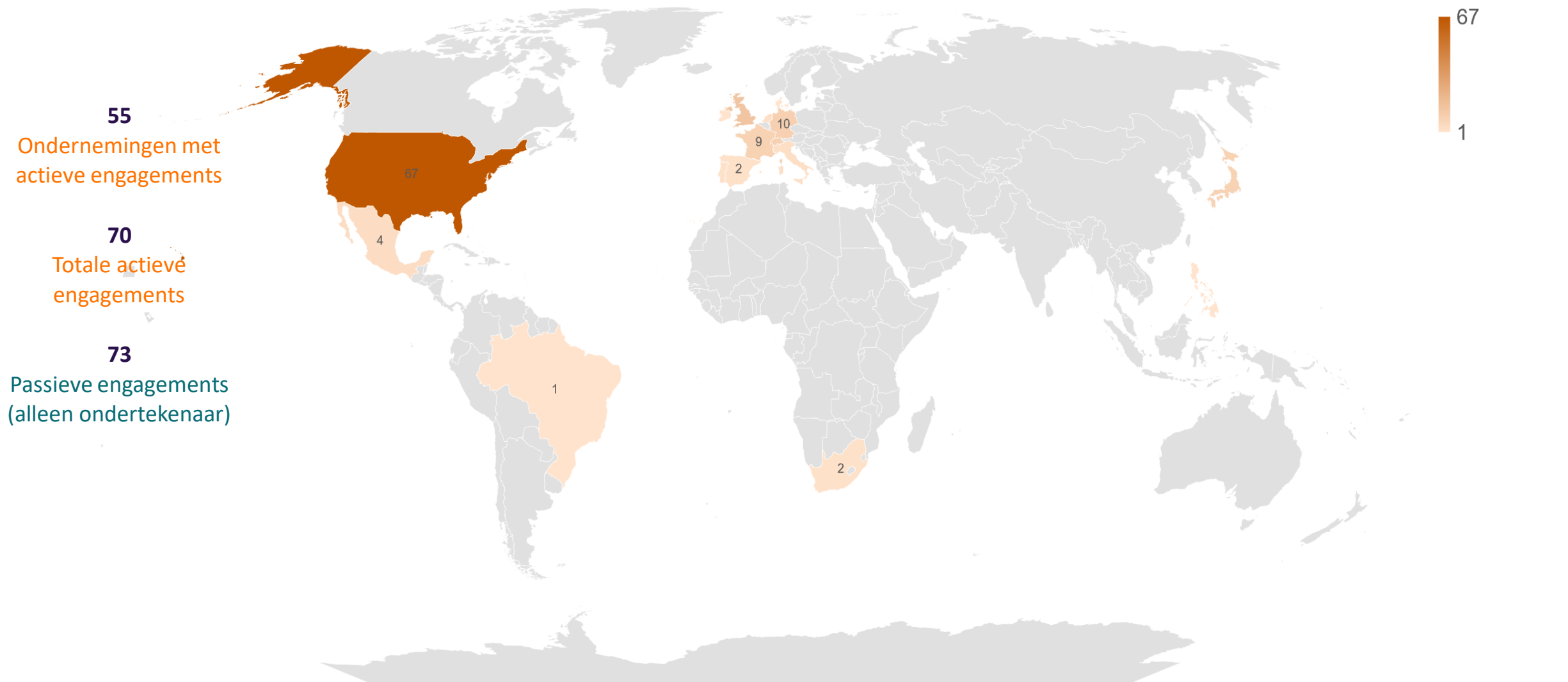
Top 3 Impact-obligaties per categorie (€ mln)

¹ De wijze waarop obligaties worden beoordeeld en gecategoriseerd staat omschreven in het [beoordelingsraamwerk voor impactobligaties van Cardano](#)

Stewardship

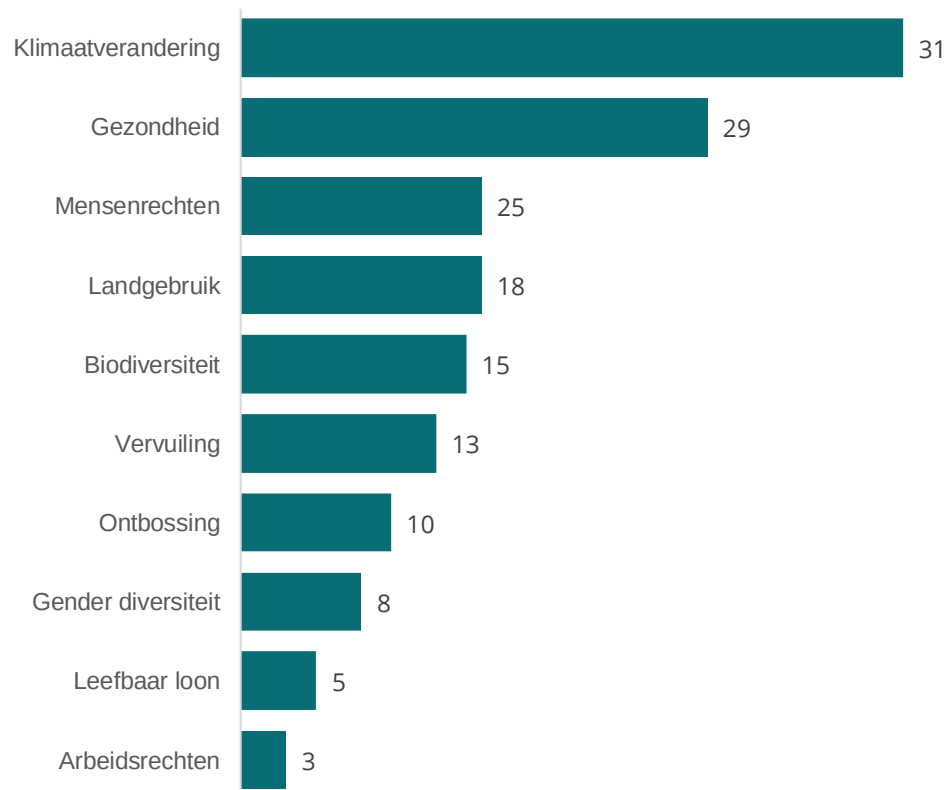
Aantal actieve engagements en geografische spreiding

Stewardship

Onderwerpen en sectoren van engagements

Top 10 onderwerpen (aantal)

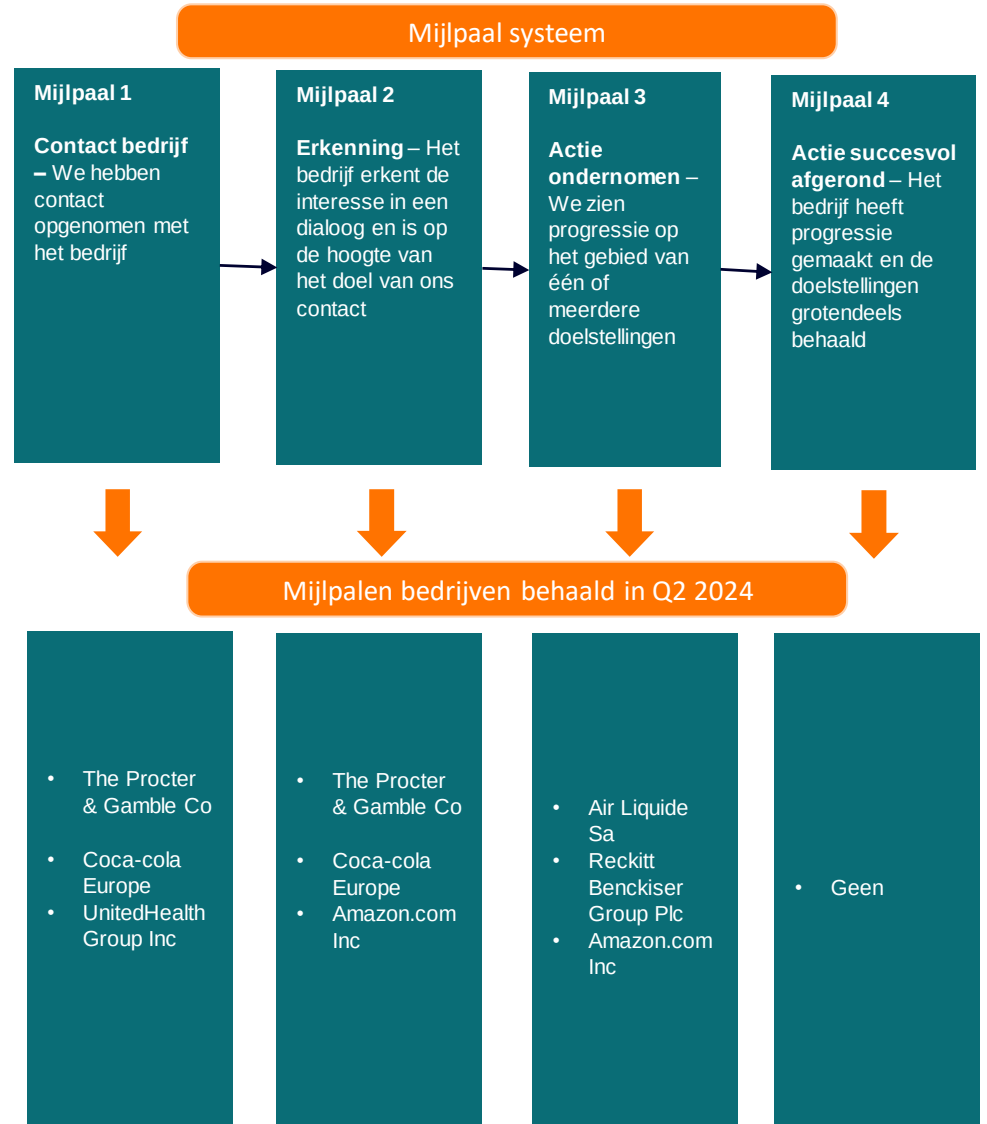
Top 10 sectoren (aantal)

In deze diagrammen staat het aantal engagements dat we per onderwerp en per sector hebben uitgevoerd.

Stewardship

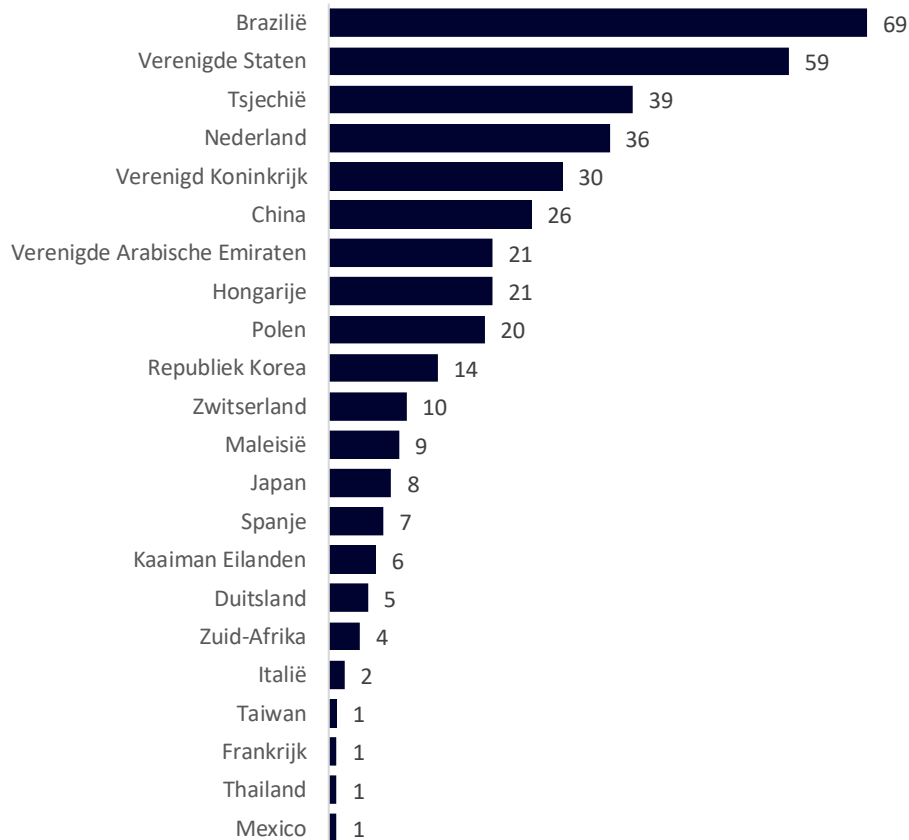
Voortgang in engagements Q2

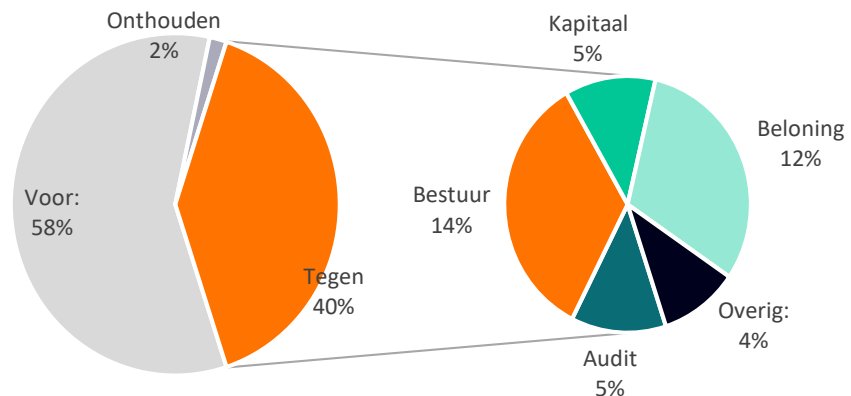
Stewardship

Stemstatistieken Q2

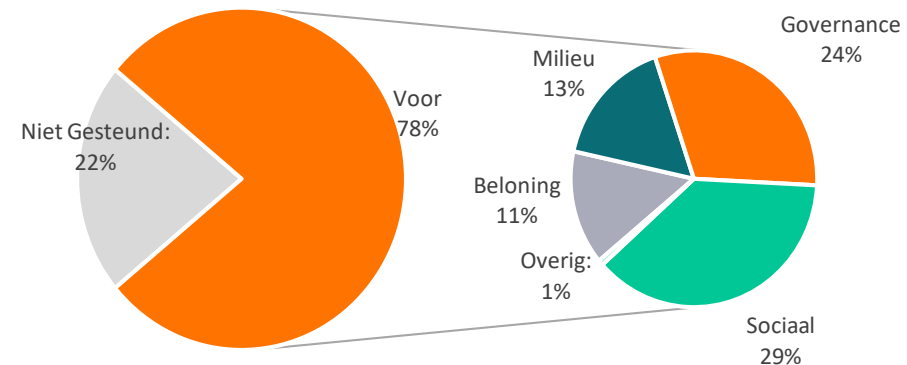
Aantal vergaderingen per land

Stemmen op bestuurvoorstellen

Stemmen op aandeelhoudersresoluties

Stewardship in de praktijk

Engagement

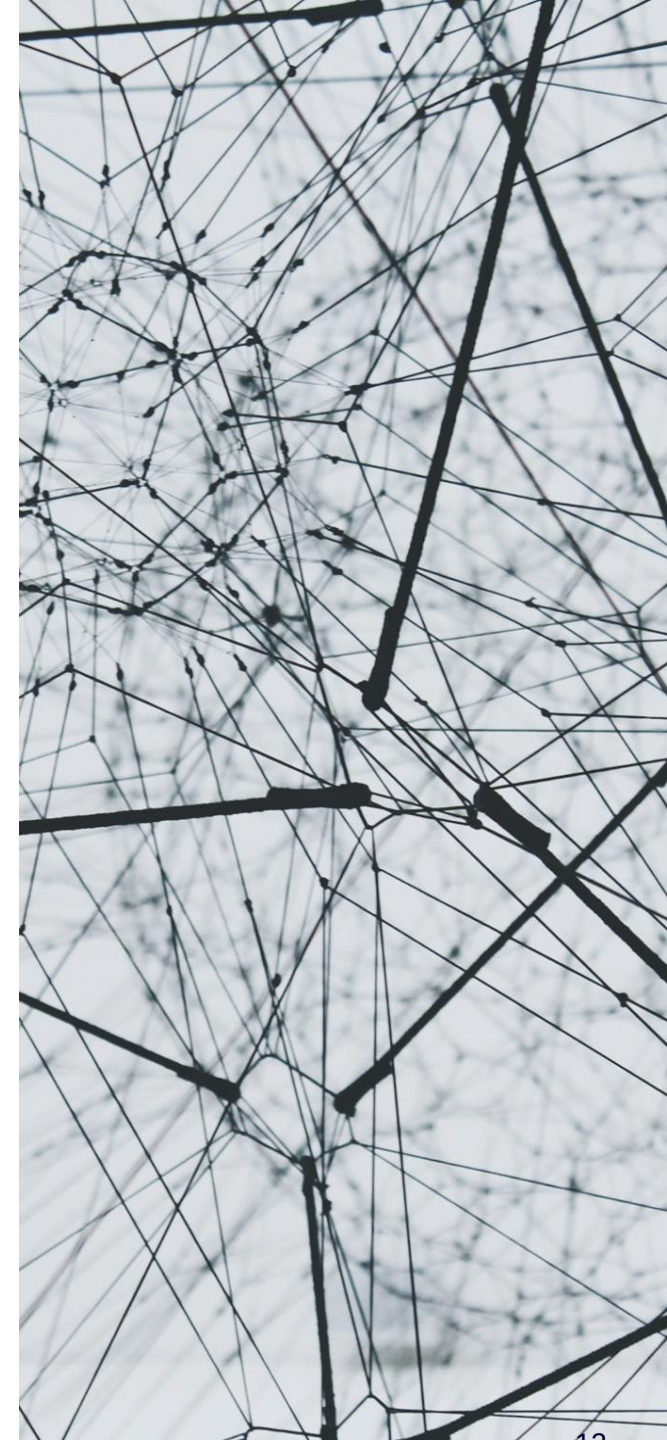
UnitedHealth Group, Inc., één van de grootste particuliere zorgverzekeraars in de Verenigde Staten, was in februari 2024 het doelwit van een cybercriminele ransomware-aanval. Deze aanval was gericht op het verkrijgen van gevoelige patientinformatie, waarbij geschat wordt dat ongeveer een derde van de Amerikaanse burgers is getroffen. Op basis hiervan is er mede namens VGZ een engagement gestart met het bedrijf.

Zwakheden in het beveiligingssysteem en het niet identificeren van belangrijke kwetsbaarheden in de gegevensbeveiliging wijzen op een zwakke implementatie en naleving van het bedrijfsbeleid. Als gevolg hiervan is het bedrijf gemarkeerd voor de mogelijke schending van 'Principe 1 van het UN Global Compact' en 'Hoofdstuk VIII van de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen', en wordt het geconfronteerd met beschuldigingen van mensenrechtenschendingen voortvloeiend uit een falend gegevensbeveiligingssysteem.

Ivana Sabbatini
Stewardship Reporting Specialist

Het doel van de engagement is ervoor te zorgen dat governance, programma's en processen geïmplementeerd zijn en dat het beleid voldoende robuust is om bestaande privacy en beveiliging van gegevens te ondersteunen, en dat daar voldoende transparantie over bestaat. De volgende stap die door Sustainalytics wordt genomen is het opzetten van een conference call om de processen te bespreken die het privacy- en beveiligingsbeleid van gegevens van UnitedHealth Group ondersteunen.

Beleggingsuniversum

Nieuwe in- en uitsluitingen

Alle investeringen worden onderzocht op environmental, sociale en governance (ESG) kwesties. De beoordelingscriteria voor deze onderwerpen zijn vastgelegd in het investeringsbeleid op basis van principes die onder andere verband houden met mensenrechten, fundamentele arbeidsrechten, corruptie, milieuvervuiling, wapens, dierenwelzijn en integriteit. Deze principes zijn afkomstig van internationale verdragen, overeenkomsten en beste praktijken. Er wordt ook beoordeeld of bedrijven de capaciteit hebben zich aan te passen aan doorlopende overgangen naar een meer duurzame samenleving. Bedrijven die deze capaciteit missen, creëren financiële risico's voor de beleggingsportefeuille en kunnen worden uitgesloten van investeringen.

Landen

De volgende landen werden dit kwartaal uitgesloten op basis van periodieke screening:

- Malawi
- Sierra Leone
- Madagaskar

Bedrijven

De volgende bedrijven werden dit kwartaal uitgesloten op basis van periodieke screening:

- Aker Bp Asa: Olie- en gasbedrijf. Het bedrijfsmodel is niet gericht op de transitie weg van fossiele brandstoffen.
- Arcam Aktiebolag: Dochteronderneming van General Electric, dat is uitgesloten vanwege betrokkenheid bij de levering van conventionele wapens aan controversiële regimes.
- General Electric Company: Bedrijf actief in de luchtvaartsector. Het is betrokken bij de levering van conventionele wapens aan controversiële regimes.
- Trip.com International Ltd: Reisagentschap. Het biedt reizen aan naar locaties die betrokken zijn bij dierenentertainment. Het bedrijf heeft geen openbaar dierenwelzijnsbeleid en stelt geen eisen of beperkingen aan de aangeboden reizen.
- Anhui Expressway Company Limited: Staatsonderneming van een uitgesloten land.
- China Development Bank Financial Leasing Co., Ltd.: Staatsonderneming van een uitgesloten land.

Nadja Franssen
Sustainability Research Team Lead

- China Nonferrous Mining Corp Ltd: Staatsonderneming van een uitgesloten land.
- Arabian Internet and Communications Services Company SJSC: Staatsonderneming van een uitgesloten land.
- E-finance for Digital and Financial Investments: Staatsonderneming van een uitgesloten land.
- AVIC Shenyang Aircraft Company Limited: Staatsonderneming van een uitgesloten land.

Behalve de voorgaande uitsluitingen, zijn ook de ondernemingen uitgesloten voor beleggingen omdat zij als risicovol zijn geclassificeerd.

- Louis Dreyfus Company B.V.
- PT Amman Mineral Internasional TBK

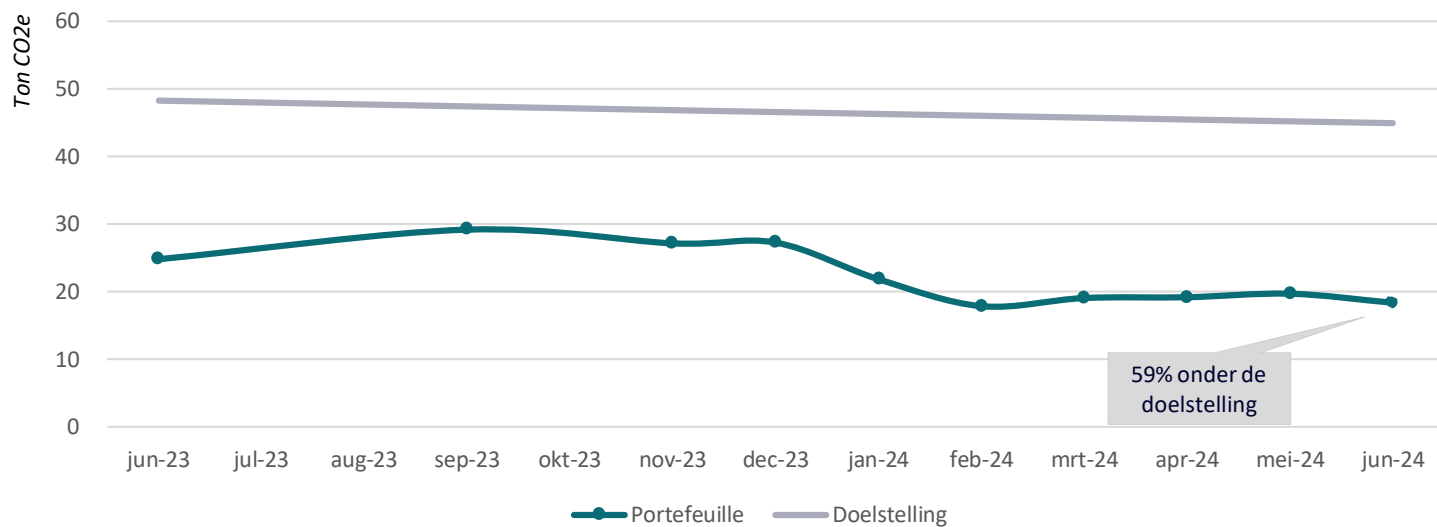
De volgende bedrijven zijn opnieuw opgenomen in het beleggingsuniversum en geclassificeerd als adaptief:

- China Medical System Holdings Ltd
- Sino Biopharmaceutical Ltd
- Suzhou Maxwell A (Hk-C)
- Zimmer Biomet Holdings Inc
- Yihai Kerry Arawana Holdings Co., Ltd
- Lingyi Itech (Guangdong) Co Ltd
- Gamuda Bhd
- Novatek Microelectronics Corp.
- Risen Energy Co., Ltd.
- Miniso Group Holdings Ltd.
- Anglo American PLC
- Haitian International Holdings Ltd
- Tata Consumer Products Ltd

Doelstellingen

Voortgang op CO₂e-reductie – scope 1 & 2

Ontwikkeling van CO₂e-voetafdruk (scope 1 en 2) per miljoen belegde euro voor corporates¹

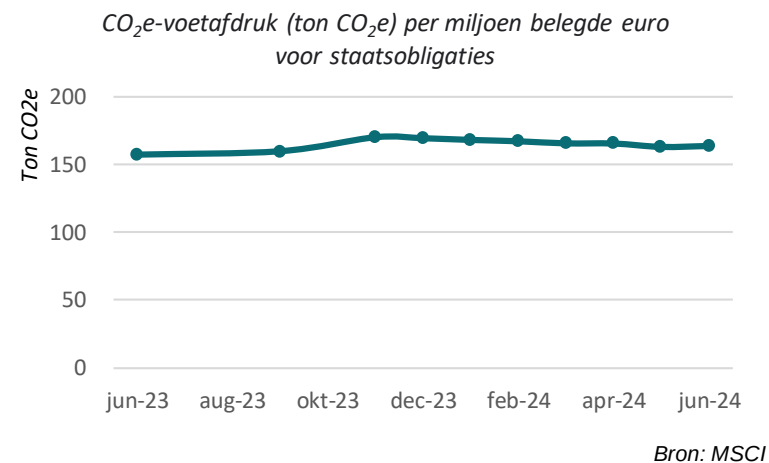

Het akkoord van de klimaatconferentie van Parijs heeft bepaald dat de temperatuurstijging ten opzichte van de pre-industriële periode wereldwijd ver onder de twee graden moet blijven, bij voorkeur onder de anderhalve graad. Dit betekent dat ten opzichte van 2019, toen het klimaatcommitment van de financiële sector in Nederland werd getekend, een jaarlijkse reductie van ten minste 7% moet worden gerealiseerd.

De CO₂-voetafdruk is met vier procent afgenomen ten opzichte van het vorige kwartaal. Dit is met name te verklaren doordat er niet meer wordt belegd in een Amerikaanse producent van bouwmaterialen en een producent van geavanceerde keramiek, en er minder wordt belegd in een Franse producent van industrieel gas en een Mexicaanse cementproducent.

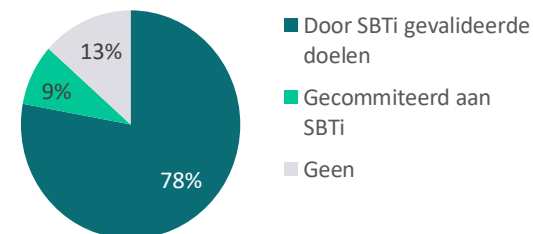
Bron: MSCI

Ontwikkeling van CO₂e-voetafdruk voor staatsobligaties²

Op wetenschap gebaseerde reductiedoelstellingen

Percentage van beleggingen in bedrijven in CO₂-intensieve sectoren³ met wetenschappelijke reductiedoelstellingen

Bron: MSCI

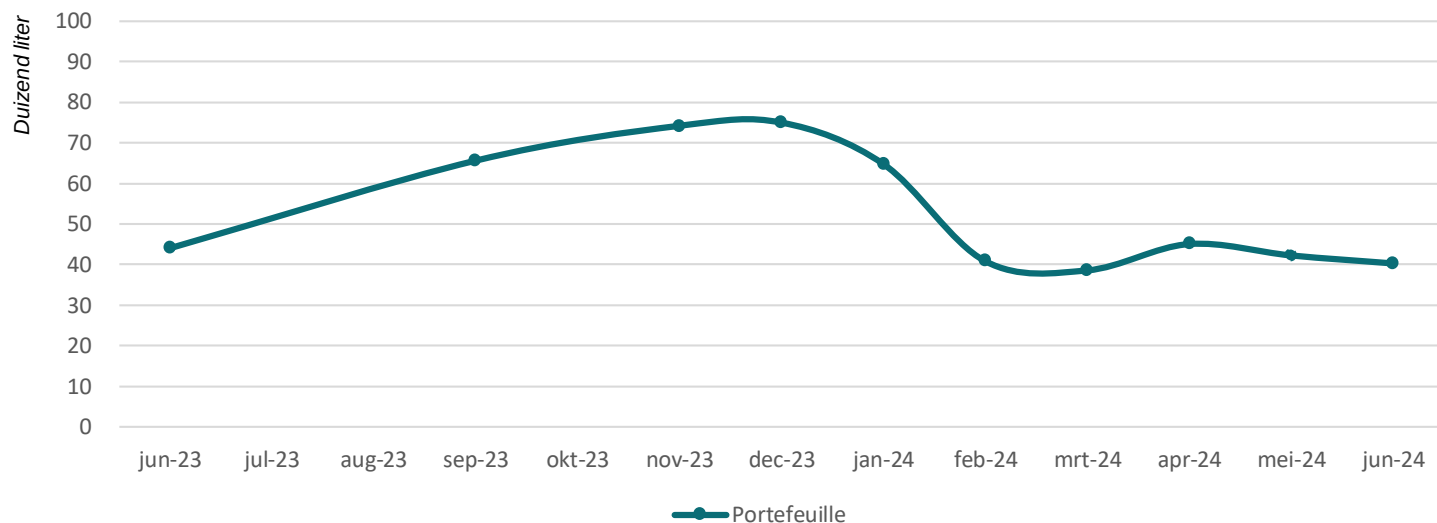
¹ Aandelen en bedrijfsobligaties. Voor 90% van de portefeuille is er gerapporteerde of geschatte data beschikbaar met een datakwaliteitsscore van 2,2 (1 = hoogste kwaliteit; 5 = laagste kwaliteit).

² CO₂e-voetafdruk wordt senagraat gerapporteerd voor bedrijven en staatsobligaties in lijn met de PCAF methodologie, waarbij de economische activiteiten binnen een land wordt meegenomen in de berekening van de CO₂e-voetafdruk van staatsobligaties.

Doelstellingen

Voortgang op reductie waterverbruik

Ontwikkeling waterverbruik (liter) per miljoen belegde euro

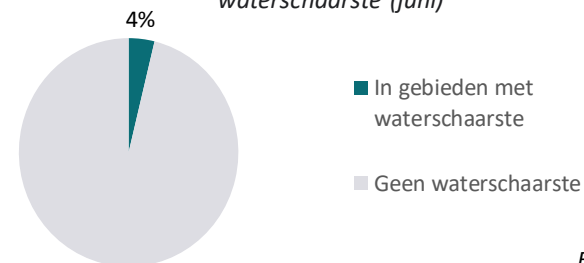
Hoewel er nog geen doelstelling is gedefinieerd voor het waterverbruik van bedrijven met activiteiten in waterschaarse gebieden, wordt deze indicator wel mee gewogen in beleggingsbeslissingen en wordt de ontwikkeling van het waterverbruik in de portefeuille gemonitord.

Op basis van de afgelopen drie maanden is de watervoetafdruk met vier procent gestegen. Deze toename is te verklaren doordat er vanaf april 2024 wordt belegd in een Portugees elektriciteitsbedrijf dat voor de opwekking van energie via thermisch en waterkrachtcentrales sterk afhankelijk is van water. De verwachte stijging van zowel de waterschaarste in de regio's waar het bedrijf actief is alsmede het watergebruik van andere afnemers, zal naar verwachting waterschaarste voor het bedrijf vergroten.

Bron: MSCI

Beleggingen in gebieden met waterschaarste

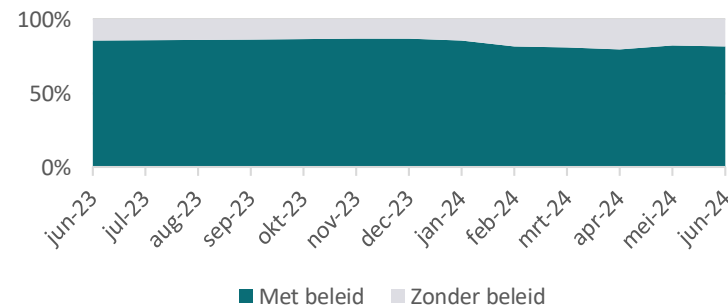
Percentage van beleggingen in bedrijven actief in gebieden met waterschaarste (juni)

Bron: MSCI

Reductiedoelstellingen voor watervoetafdruk

Percentage van beleggingen in bedrijven met of zonder initiatieven om het waterverbruik te verminderen¹

Bron: Sustainalytics

¹ Datedekking is nog gering (<10% van de portefeuille), maar zal in de toekomst verbeteren aldus bedrijven die onder de CSRD vallen hierover moeten gaan rapporteren

cardano

Cardano | Weena 690, 21e etage, Postbus 19293, 3001 BG Rotterdam The Netherlands
T: +31 (0)10 206 1300 | E: info@cardano.com | W: cardano.com

Cardano Asset Management N.V. is onderdeel van de Cardano Group
Registered office: Rotterdam, The Netherlands | Chamber of Commerce: 30142001

Disclaimer

Cardano Asset Management N.V. (voorheen ACTIAM N.V.) en Cardano Sense B.V. (ACTIAM Sense B.V.) (gezamenlijk Cardano) streven ernaar om nauwkeurige en actuele informatie te verstrekken uit betrouwbare bronnen. Cardano staat echter niet in voor de juistheid en volledigheid van de informatie die in dit document wordt gegeven (hierna te noemen: informatie). De informatie kan technische of redactionele onnauwkeurigheden of typografische fouten bevatten. Cardano geeft geen garanties, expliciet of impliciet, met betrekking tot de vraag of de informatie juist, volledig of actueel is. Cardano is niet verplicht om de informatie aan te passen of om onnauwkeurigheden of fouten te corrigeren.

De ontvangers hiervan kunnen geen rechten ontleen aan deze informatie. De informatie in deze presentatie is gebaseerd op historische gegevens en is geen betrouwbare bron voor het voorspellen van toekomstige waarden of koersen. De informatie is vergelijkbaar met, maar mogelijk niet identiek aan de informatie die door Cardano voor interne doeleinden wordt gebruikt. Cardano garandeert niet dat de kwantitatieve opbrengsten / winsten of andere resultaten met betrekking tot de verstrekte informatie gelijk zullen zijn aan de potentiële winsten en resultaten volgens de prijsmodellen van Cardano.

Het is niet toegestaan de informatie te vermenigvuldigen, reproduceren, distribueren, verspreiden of tegen vergoeding beschikbaar te stellen aan derden, of voor commerciële doeleinden te gebruiken zonder de voorafgaande uitdrukkelijke, schriftelijke, toestemming van Cardano.

De bespreking van risico's met betrekking tot informatie kan niet worden beschouwd als een volledige opsomming van alle terugkerende risico's. De informatie mag door de ontvanger niet worden geïnterpreteerd als zakelijk, financieel, investeringsadvies, hedging-, handels-, juridisch, regulerend, fiscaal of boekhoudkundig advies. De ontvanger van de informatie is zelf verantwoordelijk voor het gebruik van de informatie. De beslissingen op basis van de informatie zijn voor rekening en risico van de ontvanger.

De informatie is uitsluitend bedoeld voor professionele en institutionele beleggers in de zin van artikel 1:1 van de Wet op het Financieel Toezicht (Wft) en is niet bestemd voor US Persons als gedefinieerd in de United States Securities Act of 1933 en mag niet gebruikt worden voor het werven van investeringen of inschrijven op effecten in landen waar dit niet is toegestaan door de lokale toezichthouder of wet- en regelgeving.

Met betrekking tot diensten verleend door Cardano Asset Management N.V.: De informatie is uitsluitend opgesteld ter informatie en is geen aanbod (of uitnodiging):

- om effecten of een ander beleggingsproduct te kopen of verkopen
- om deel te nemen in een handelsstrategie;
- tot het verlenen van een beleggingsdienst.

Bepaalde informatie in dit document (de "informatie") is afkomstig van/auteursrechtelijk beschermd door MSCI Inc., MSCI ESG Research LLC, of hun dochterondernemingen ("MSCI"), of informatieleveranciers (samen de "MSCI-partijen") en kan zijn gebruikt om scores, signalen of andere indicatoren te berekenen.

De informatie is uitsluitend bestemd voor intern gebruik en mag niet geheel of gedeeltelijk worden gereproduceerd of verspreid zonder voorafgaande schriftelijke toestemming. De informatie mag niet worden gebruikt voor, en vormt ook geen aanbod om effecten, financiële instrumenten of producten, handelsstrategieën of indexen te kopen of verkopen, of deze te promoten of aan te bevelen. Sommige fondsen kunnen zijn gebaseerd op of gekoppeld aan MSCI-indices, en MSCI kan worden gecompenseerd op basis van het beheerd vermogen van het fonds of andere maatstaven.

MSCI heeft een informatiebarrière opgeworpen tussen indexonderzoek en bepaalde informatie. Geen van de informatie kan op zichzelf worden gebruikt om te bepalen welke effecten moeten worden gekocht of verkocht of wanneer ze moeten worden gekocht of verkocht. De informatie wordt verstrekt "zoals deze is" en de gebruiker aanvaardt het volledige risico van elk gebruik dat hij maakt of laat maken van de informatie.

Geen enkele MSCI-partij garandeert de originaliteit, nauwkeurigheid en/of volledigheid van de informatie en elke MSCI-partij wijst uitdrukkelijk alle expliciete of impliciete garanties van de hand. Geen enkele MSCI-partij is aansprakelijk voor fouten of weglatingen in verband met deze informatie, of voor enige aansprakelijkheid voor directe, indirecte, speciale, punitieve, gevolg- of enige andere schade (inclusief gederfde winst), zelfs als zij op de hoogte is gesteld van de mogelijkheid van dergelijke schade."